

Мілорадова Наталя Едуардівна,

професор кафедри педагогіки та психології

Харківського Національного університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук, доцент

моб. (050) 7346298

Твердохлебова Наталя Євгеніївна,

аспірант кафедри соціології та психології

Харківського Національного університету внутрішніх справ

моб. (050) 5943053

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ТРАНСФОРМАЦІЙ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Стрімка динаміка соціально-економічної ситуації множить і загострює різноманітні кризові явища, які проникають в різні життєві контексти (професійні, референтні, сімейні), породжуючи особистісні трансформації.

Важливо зауважити, що проблема успішної і конструктивної самореалізації особистості неможлива без урахування процесу трансформації інтегральних аспектів ідентичності.

Ідентичність розглядається різними авторами як психічне явище, яке має ієрархічно складну структуру і характеризується цілісністю особистості, її унікальністю, усвідомленням своєї цінності і зрілості, а також розумінням вимог з боку суспільства і прагненням до відповідності цим вимогам без втрати власної ідентичності (Н. Дмитрієва, С. Максименко, Е. Еріксон, Л. Шнейдер, J. Marscia, Н. Tajfel та ін.).

Дослідниками висвітлюється проблема становлення особистості та її ідентичності в процесі професіоналізації. А. Маркова виділяє п'ять рівнів на шляху становлення професіонала: допрофесіоналізм, професіоналізм, суперпрофесіоналізм, псевдопрофесіоналізм, післяпрофесіоналізм [2, с 254]. В рамках рівнів професіоналізму та суперпрофесіоналізму автор звертає увагу на етапи самоактуалізації та творчого самопроекування себе, основна функція яких пов'язана з розвитком особистісного потенціалу та деяких аспектів ідентичності професіонала (особистісна та індивідуальна компетентність, індивідуальний професійний світогляд тощо).

Сергєєва А. в своїх дослідженнях припускає, що інтегральна ідентичність особистості є ієрархічно складною властивістю, яка може по-різному трансформуватися на всіх рівнях її структури і мати закономірну специфіку становлення і трансформації на кожному з рівнів. Так, інтегральна ідентичність особистості на формально-динамічному рівні може бути представлена сукупністю тих властивостей, які відображають форму і динаміку протікання ідентичності особистості. Другий, особистісний (змістовний) рівень містить у собі показники ідентичності, пов'язані зі спрямованістю і мотиваційною сферою особистості. Третій рівень характеризує ті особливості ідентичності

особистості, які формуються під впливом суспільних, професійних, релігійних, культурних, моральних знань і т. ін. [3].

Існуючі дослідження показують, що зміни інтегральної ідентичності особистості залежать від багатьох внутрішніх (психофізіологічні, індивідуально-психологічні, особистісні, соціально-психологічні й патогенні) і зовнішніх (соціокультурні, екологічні, економічні, політико-правові) факторів [4, 5, 6].

На нашу думку, важливою властивістю, що відображає динаміку зміни ідентичності є суб'єктність особистості. К. Абульханова-Славська розглядає суб'єктність як «здатність до активної трансформації умов своєї життєдіяльності і власного ставлення до неї» [7]. Це характеризує суб'єктність не тільки як міру активності і авторства діяльності окремої особистості, а й як неодмінну умову її саморозвитку через самостійний пошук і реалізацію власних можливостей і здібностей.

Звернемо увагу, що формування суб'єктності є значущим напрямком психологічної діяльності в області супроводу особистісних трансформацій інтегральної ідентичності правоохоронців під час фахової підготовки у вищому навчальному закладі із специфічними умовами навчання. Саме цей етап професійної самореалізації є сензитивним, коли прояв і формування особистісних утворень (цінностей, готовності до саморозвитку, самовизначення тощо) відбувається через виконання окремих конкретних досягнень, що вимагає від майбутнього професіонала осмисленого включення в різні види професійної діяльності, планування власних дій, мобілізації особистісних ресурсів, оцінки та рефлексії процесу і результату. На цьому етапі можна виявити трансформаційні зміни поведінки особистості, обумовлені її новою ідентичністю (ролю, статусом тощо). Тому для гармонійного розвитку особистості фахівця необхідна психологічна підтримка особистості на кожному з етапів професійного розвитку.

Під психологічним супроводженням багато науковців розуміють комплекс безперервних заходів, вид психологічної допомоги на якомусь окремому проміжку життя спрямований на підтримування або поліпшення психологічного розвитку особистості людини. Психологічний супровід – це галузь і спосіб діяльності, що сприяють людині та суспільству у вирішенні широкого кола проблем, породжених життям людини у соціумі [1].

Забезпечення психологічного супроводу особистісних трансформацій інтегральної ідентичності майбутніх працівників поліції може бути орієнтованим на подолання ціннісно-сміслових бар'єрів як індивідуальних труднощів в ситуаціях особистісного вибору. Це, на нашу думку, дозволить підвищити рівень їх професійної самореалізації, сприятиме їх подальшому процесу самоактуалізації та саморозвитку.

Важливо відзначити, що пошук і розробка нових ефективних методів навчання є характерним для сучасної науки. Так доцільність застосування активних форм і методів навчання в практиці підготовки сучасного фахівця відзначається багатьма авторами. Зокрема, це питання розглядалося в роботах А. Бондаренко, А. Борисюк, Ю. Ємельянова, О. Саннікова, Н. Чепелева,

Т. Яценко та ін. На нашу думку, саме використання таких методів як: метод проєктів, моделювання професійних ситуацій, метод інциденту, рольові та ділові ігри, метод «мозкового штурму», метод синектики, метод занурення, проведення «круглих столів» та метод соціально-психологічного тренінгу сприяє розвитку інтегральної ідентичності майбутніх правоохоронців.

Особливу увагу привертає застосування різноманітних тренінгів в процесі підготовки фахівців правоохоронної сфери, що підкреслюють знані фахівці в напряму впровадження активних форм навчання у їх підготовку Л. Балабанова, В. Барко, В. Лефтеров, Н. Мілорадова, Л. Мороз, Г. Попова, Ю. Швалб, О. Цільмак, С. Яковенко та ін.. Вони підкреслюють, що груповий фактор впливу дає особистості додаткові можливості в розвитку стійких уявлень про свою ідентичність, активізує потребу в пізнанні своїх якостей, пов'язаних з різною спрямованістю ідентичності (професійною, національною, гендерною тощо).

Загальною метою проведення тренінгів є супровід та оптимізація становлення інтегральної ідентичності майбутніх поліцейських, яка здійснюватиметься в контексті самопізнання, самоаналізу, особистісного зростання, дослідження психологічних феноменів, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю. Саме розвиток інтегральної ідентичності майбутніх правоохоронців засобами тренінгу є необхідною складовою професійного розвитку, самореалізації особистості, становлення професіонала та його кар'єрного зростання.

Отже, з метою забезпечення оптимальних умов для особистісного розвитку і професійного зростання, актуалізації самопізнання і самодослідження особливостей інтегральної ідентичності майбутніх правоохоронців доцільно впровадження тренінгових технологій в процес їх професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Бадмаев Б.Ц. Методика преподавания психологи / Б.Ц. Бадмаев. - М. : ВЛАДОС, 2001. - 304 с.
2. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М., 1996. – 312 с. – С. 254
3. Сергеева А.В. Психология интегральной идентичности личности : [Монография] / А. В. Сергеева. – Одесса: Лерадрук, 2013. – 317 с.
4. Дмитриева Н. В. Идентичность в норме и патологии / Н. В. Дмитриева, Ц. П. Короленко, Е. Н. Загоруйко. – Новосибирск: НГПУ, 2000. – 277 с.
5. Шнейдер Л. Б. Реконструкция профессиональной идентичности: структурный и динамический аспекты / Л. Б. Шнейдер // Развитие личности. – М., 2000. – № 2. – С. 44 – 68.
6. Tajfel H. Social identity and intergroup relations / H. Tajfel. – Cambridge; Paris, 1982. – 119 p.
7. Абульханова-Славська К. А. Стратегія життя / К. А. Абульханова-Славська. – М.: Думка, 1991. – 299 с.